

Sygn. akt V ACa 244/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Grzegorz Stojek (spr.)
Sędziowie:	SA Janusz Kiercz SA Olga Gornowicz-Owczarek
Protokolant:	Barbara Knop

po rozpoznaniu w dniu 18 lutego 2014 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa M. C.

przeciwko E. M. i Skarbowi Państwa-Prezesowi Sądu Rejonowego w (...)

o ochronę dóbr osobistych

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach

z dnia 3 listopada 2010 r., sygn. akt I C 373/10

1. oddala apelację;
2. zasądza od powoda na rzecz pozwanej E. M. kwotę 1.800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt V ACa 224/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Gliwicach oddalił powództwo M. C. przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Prezesa Sądu Rejonowego w (...) i E. M. o ochronę dóbr osobistych, w której powód domagał się zasądzenia z tego tytułu kwoty 50.000 zł, a także orzekł o kosztach procesu.

Rozstrzygnięcie oparł o następujące ustalenia faktyczne i oceny prawne.

Przeciwko powodowi toczyło się w Sądzie Rejonowym w Tarnowskich Górach postępowanie karne (sygnatura akt: VI K 7/10, poprzednia sygnatura akt: VII K 735/08). Sędzią referentem w tej sprawie była pozwana E. M.. W toku postępowania powód wniósł o wyznaczenie mu obrońcy z urzędu, powołując się na swoją sytuację finansową. Wezwany został do wykazania w terminie 7 dni, w sposób należyty i pod rygorem odmowy wyznaczenia obrońcy, że bez uszczerbku koniecznego utrzymania dla siebie i rodziny nie jest w stanie ponieść kosztów obrony z wyboru. Z uwagi na fakt, że powód nie wykazał w sposób należyty tych okoliczności, sąd nie uwzględnił wniosku o wyznaczenia obrońcy z urzędu. Postanowienie w tym przedmiocie zostało powodowi doręczone z pouczeniem, że nie przysługuje mu zażalenie. W dniu 13 listopada 2009 r. w sprawie o sygnaturze akt VI 7/10 wydano ponadto postanowienie o odmowie zwolnienia powoda od uiszczania kosztów doręczania kserokopii dokumentacji z akt sprawy, a także trzy zarządzenia o odmowie przyjęcia środka zaskarżenia. Nie wydawano postanowienia o odmowie wyznaczenia obrońcy z urzędu. Sprawa VI 7/10 Sądu Rejonowego w Tarnowskich Górach zakończyła się nieprawomocnym wyrokiem, od którego powód wniósł apelację.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w sprawie mają zastosowanie przepisy o ochronie dóbr osobistych, gdyż powód domagał się ich ochrony, wskazując na prawo do spokoju (wolności od strachu) i do sądu, które jego zdaniem zostały naruszone przez pozwanych.

Zgodnie z art. 23 i art. 24 kc dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie wolność, cześć, dobre imię, godność osobista pozostają pod ochroną prawa cywilnego i ten, czyje dobro zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że jest nie jest ono bezprawne, zaś w razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia skutków, w szczególności złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, ponadto na zasadach przewidzianych w kodeksie cywilnym może żądać zadośćuczynienia pieniężnego. Zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie przyjmuje się dwie podstawowe przesłanki ochrony dóbr osobistych, mianowicie naruszenie lub zagrożenie dobra osobistego oraz bezprawność tego naruszenia. Spełnienie obu przesłanek łącznie daje dopiero podstawę do dochodzenia ochrony swych praw. Przepis art. 24 kc rozkłada ciężar dowodu w ten sposób, że na powoda nakłada obowiązek udowodnienia, że pozwany naruszył jego dobra osobiste. Przepis formułuje również domniemanie bezprawności naruszenia dobra osobistego, co wiąże się z tym, że to na pozwanym ciąży obowiązek wykazania, że działanie jego nie było bezprawne. W orzecznictwie przeważa pogląd, że przy ocenie, czy doszło do naruszenia dobra osobistego, decydujące znaczenie ma jaką reakcję wywołuje naruszenie w społeczeństwie, nie zaś subiektywne odczucie osoby, jej indywidualne wartości uczuć i stan psychiczny. Przyjmować należy zatem koncepcję obiektywną naruszenia dobra osobistego, ustaloną w płaszczyźnie konkretnego stanu faktycznego, po przeanalizowaniu, czy dane zachowanie, biorąc pod uwagę przeciętne reakcje ludzkie, mogło obiektywnie stać się podstawą do negatywnych odczuć po stronie pokrzywdzonego. Nie można jednak całkowicie wykluczyć subiektywnego odczucia osoby żądającej ochrony prawnej, zależy to jednak od istoty zdarzenia, na które powołuje się osoba uważająca, że jej dobra osobiste zostały naruszone.

Na powodzie ciążył więc obowiązek wykazania, że na skutek działania strony pozwanej doszło do naruszenia opisanych w pozwie dóbr osobistych. Analizując ustalony stan faktyczny, Sąd Okręgowy stwierdził, że powód nie wykazał, aby doszło do naruszenia w jakimkolwiek zakresie jego dóbr osobistych. Wszelkie wnioski składane przez powoda w sprawie karnej, w której był oskarżony, rozpoznawane były przez sędziego referenta w ramach przyznanej mu przez prawo niezawisłości sędziowskiej, a także w oparciu o przepisy prawa. O ile powód nie zgadzał się z decyzjami podejmowanymi przez sędziego referenta, mógł domagać się ich zmiany w ramach przewidzianych przepisami prawa formach. Gdy zaś od danej decyzji nie przysługuje środek zaskarżenia, i tak podlega kontroli instancyjnej, w ramach rozpoznania apelacji. Powód nie tylko nie wykazał, aby doszło do naruszenia jego dóbr osobistych, ale też nie została spełniona przesłanka bezprawności. Wszelkie decyzje podejmowane przez sędziego miały bowiem oparcie w przepisach prawa.

Jeśli idzie o odpowiedzialność pozwanego Skarbu Państwa, Sąd Okręgowy analizował treść art. 417 § 1 kc, zgodnie z którym za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna

wykonywająca te władzę z mocy prawa. Wynika z tego, że Skarb Państwa ponosiłby odpowiedzialność za działania sędziego tylko w razie wykazania, że działania te były niezgodne z prawem. Po stwierdzeniu, że zachodzi ta przesłanka, zasadne byłoby badanie faktu wystąpienia szkody i jej rozmiaru, a także związku przyczynowego pomiędzy bezprawnymi działaniami a szkodą. Powód nie wykazał bezprawności działania sędziego.

Sąd Okręgowy stwierdził też, że w sprawie nie ma zastosowania art. 417¹ kc, wobec niespełnienia przesłanek wynikających z tego przepisu.

Sąd Okręgowy umotywował też orzeczenie o kosztach procesu.

W apelacji powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Zarzucił naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 6 ust. 1 i 3, art. 5 ust. 1 lit. a, art. 13 i art. 46 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r.

Pozwana E. M. wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i, jako prawidłowe, przyjmuje je za własne.

Proces karny przeciwko powodowi prowadzony był na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.).

Sąd Okręgowy ustalił, że postępowanie pozwanej E. M., wchodzącej w skład Sądu Rejonowego w (...), który prowadził proces karny w sprawie VI K 7/10 (poprzednia sygnatura akt: VII K 735/08), toczący się przeciwko powodowi, było zgodne z prawem. Pozwana E. M. działała w ramach przepisów obowiązującego prawa i przyznanych jej przez prawo kompetencji.

W apelacji powód odwołał się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, wydanych w odmiennych stanach faktycznych od tego, jaki ustalony został w niniejszym procesie. W obecnie rozpoznawanej sprawie nie ma podstaw do ustalenia tego, że zgodne z Kodeksem postępowania karnego postępowanie pozwanej E. M., za którą ponosiłby odpowiedzialność drugi z pozwanych, nie odpowiadało standardom ochrony praw człowieka, do których powód odwołał się w apelacji. Odmienna ocena powoda zawiera w sobie niezasługujące na uwzględnienie założenie, że przepisy Kodeksu postępowania karnego są niezgodne z Konwencją o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, gdyż według powoda postępowanie zgodne z przepisami Kodeksu postępowania karnego, odpowiadające temu prawu, podjęte w jego ramach, jednocześnie ma nie być zgodne ze standardami ochrony praw człowieka, do których powód się odwołał, skoro jego wniosków w procesie karnym nie uwzględniono.

Trzeba podkreślić, że wykazanie przez stronę pozwaną, iż postępowanie pozwanej E. M. nie było bezprawne, czego skutecznym w postępowaniu apelacyjnym powód nie podważył, ma ten skutek, że wykluczona jest odpowiedzialność obu pozwanych z tytułu majątkowej ochrony dóbr osobistych. Taki wniosek jest aktualny nawet gdyby powód udowodnił sam fakt naruszenia dobra osobistego w postaci wolności od strachu, którego ochrony dochodził na etapie postępowania w pierwszej instancji (z uwagi na treść art. 383 kpc powództwo nie może być zmienione na etapie postępowania apelacyjnego, co dotyczy również jego podstawy faktycznej przy niezmienionym żądaniu pozwu); prawo do sądu to z kolei prawo człowieka. Przesłanki powództwa wyjaśnił już Sąd pierwszej instancji, analizując przepisy prawa wskazane w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Odpowiedzialność, której powód dochodzi w niniejszym

procesie nie zachodzi, jeżeli podczas wykonywania władzy publicznej funkcjonariusz działający w imieniu Skarbu Państwa nie działał bezprawnie.

Apelacja – jako bezzasadna – podlegała zatem oddaleniu (art. 385 kpc).

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono stosownie do jego wyniku oraz wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 98 § 1 i 3 kpc, a także § 6 pkt 5 w związku z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu – tekst jednolity w Dz. U. z 2013 r., poz. 461).